

BLAND RUINERNA

ATOMBOMBEN och Rysslands inträde i kriget framtvingo Japans kapitulation några månader tidigare, än man förut i allmänhet hade vågat hoppas. Någon överraskning kunde själva krigsutgången numera inte gärna innebära för någon; däremot torde man ha rätt att vänta, att den snabbhet, varmed den uppnåts, skall bringa fördelar åt den lidande mänskligheten. Avsevärda mängder tonnage böra numera tidigare, än man trott, kunna frigöras för civila transporter, och omläggningen av krigsindustrier för fredliga syften bör kunna ske åtskilligt snabbare än beräknat. Konsekvensen borde bli, att försörjningsläget för de ockuperade länderna i Europa kan bli vida bättre under hösten och vintern, än man förut hade skäl att befara.

När slutresultatet av sex års pandemonium börjar låta sig överblickas, har man anledning att konstatera, att det utfallit ännu mycket sämre, än man vid krigsutbrottet gärna kunde beräkna. Visserligen bör det kraftigt betonas, att det allra värsta dock besparats oss: den seger för angriparmakterna, som 1940—41 tedde sig som möjlig. Vårens och sommarens avslöjanden från det tredje rikets innandömen ha burit vältaligt vittnesbörd om vad en seger för Hitler skulle ha betytt. Men det torde nu kunna sägas, att den utgången var avvärjd redan på sommaren 1942. Endast framtidens historieskrivning kan på grundval av ännu okända källor spekulera över i vad mån det därefter har funnits någon utsikt till att uppnå en fred av annat slag än den, som nu förestår, en förhandlingsfred med en icke-nazistisk regim i Tyskland. Framtidens dom kommer sannolikt att bli, att en sådan fred — om den alls var möjlig — skulle ha varit att föredraga framför vad som nu skett och sker.

I närvarande stund har man blott att fastställa, att, fränsett själva avvisandet av den nazistiska förbrytarligans försök att gripa världsherraväldet, så gott som intet uppnåts av vad som eftersträvades av de engelska och franska regeringarna, när de i september 1939 på sällsynt goda grunder grepo till svärdet. Den tyska hegemonin i Mellan- och Östeuropa har utbytts mot en liknande maktställning, uppbyggd på bredare och måhända soli-

dare basis, för en annan stor diktatur- och militärmakt, för vilken det ännu återstår att bevisa, att dess välde är av annan art än Tredje rikets. Polen, vars frihet kampen omedelbart gällde, har förvandlats till en vasallstat åt sin östra granne och i inrikespolitiskt hänseende till en åtminstone hittills endast nödortfött camouflerad diktatur för den yttersta vänsterflygeln. Över huvud taget ha stora delar av mellersta och östra Europa, som Winston Churchill nyss påpekade, underkastats en polisregim, som visserligen sannolikt är lindrigare än den tyska men i alla händelser saknar beröring med den »frihet från fruktan», som en gång lovades åt Europas nationer i Atlantchartan. En rad av Europas dugligaste och fredligaste småstater ha helt förlorat sin frihet, och deras kulturbärande skikt går ej säkert ens i den landsflykt, som det måst välja för att frälsa frihet och liv. I Mellaneuropa ha kulturella och ekonomiska värden utsatts för en förstörelse utan motstyre, som lämnar hela Europa både andligt och materiellt utarmat. Huvudskulden till denna förstörelse av oersättliga ting ligger naturligtvis hos den tyska regim, som först i brottsliga syften släppte lös katastrofen och sedan fortsatte ett desperat försvar långt efter det att det förlorat varje militär eller politisk mening. Men blott eftervärlden kan avgöra, om all den förstörelse, som bombarmadorna spritt över Tysklands kulturella medelpunkter, verkligen var militärt nödvändig. Den engelska pressen har, sina stolta traditioner likmätigt, stundom velat ifrågasätta detta.

Till den materiella förstörelsen har sedermera kommit den brandskattning i form av bortföring av maskiner o. d., som ägt rum i de av röda armén ockuperade områdena och som nyss legaliserats i Potsdamavtalet. Vålbegripligt och legitimt ur deras synpunkt, som 1941—42 sågo den tyska ångvälden gå fram över sina egna boplatser, är dock detta förfaringssätt blott alltför ägnat att ytterligare försvåra Mellaneuropas redan katastrofala försörjningsproblem och öka oredan i Europas näringsliv i dess helhet.

Allvarligast te sig dock kanske de gränsproblem, vilkas lösning på sista tiden börjar avteckna sig allt tydligare. Det ter sig mer och mer som ett fait accompli, att det nya Polen skall tillägna sig Tyskland fram till Oder och Neisse (med undantag av Königsbergsområdet, som blir ryskt utan varje omskrivning) såsom ersättning för den halva av det polska riket, som utgör de ryska befriarnas lön för mödor och lidanden. Oklarare är än så länge, hur det går med de ganska egendomliga tjeckiska anspråken i

Lausitz. Därtill kommer den tydligen ännu olösta frågan om Saar- och Ruhrområdenas liksom hela Rhenlandets framtida ställning. Resultatet är redan, att Tyskland förlorar sina främsta kornbodar, samtidigt som en tysk befolkning på något tiotal miljoner utblottade människor österifrån kastas in i de delar av det forna riket, som redan tidigare voro utpräglade underskottsområden i fråga om livsmedelsförsörjningen. Skulle så ej blott de schlesiska industriområdena gå förlorade utan även Ruhr och Saar, samtidigt som en del av Tysklands viktigaste industrier förbjudas för sina krigspotentiella egenskaper och tyskarna utestängas från världshaven och från alla utrikes kreditmöjligheter — ja, då antager det tyska försörjningsproblemet utseende av en systematisk ut-hungringsprocess för sjuttio miljoner människor i Europas mitt.

Det kan naturligtvis sägas, att sedan de värsta hämndkänslorna hunnit lägga sig, i varje fall de anglosaxiska makterna både av humanitära skäl och av eget välförstått intresse komma att högst väsentligt modifiera sin industriella och ekonomiska politik gentemot Tyskland. Redan tyda vissa uttalanden därpå. De nu beslutna gränsdragningarna komma ändå att kvarstå och mänskligt att döma göra försörjningsproblemet i det närmaste olösligt. Konsekvenserna av denna kroniska tvinsot i Europas mitt komma inte att vara lätta att bära för världsdelenas näringsliv i dess helhet och alldeles särskilt för Tysklands grannländer. Ser man slutligen den östtyska gränsfrågan ur mera allmänna synpunkter och ur ett längre historiskt perspektiv, är det svårt att inför framtiden hålla tillbaka en undran, om det kan innebära något civilisatoriskt eller ekonomiskt framsteg, när nu åttahundra års historiska utveckling och en av den europeiska medeltidens märkligaste kolonisationsinsatser plötsligt göras ogjorda.

Även i övrigt företer det vardande Europa sjukdomshärdar av betänkligt slag. Marskalk Titos ohöljda yttre expansionssträvanden i snart sagt alla riktningar, enligt engelska uppgifter bedrivna parallellt med en hänsynslös terror inåt, utlova en stilenlig fortsättning på 1800-talets Balkanproblem efter 1930-talets korta avspänning. Ingen vet ännu, vad resultatet kan bli av att Moskva ånyo rullat upp den klassiska frågan om Bosporen och Dardanelerna. Det förefaller ännu rätt ovisst, om England skall lyckas hålla kvar Grekland i sin maktsfär eller om engelsk vänsterortodoxi skall kunna spela över denna sista Balkanstat i den ryska. Ett liknande töcken höljer Spaniens framtid. Skall den omvandling, som är oundviklig, kunna ske i lugn och med monarkins

hjälp eller har man att vänta en av utlandet påtvingad röd revansch för den vita terrorn efter mönster av 1930-talets folkfronts blodiga bedrifter? Även i Frankrike är samhällets stabilitet av mycket att döma rätt ringa. De ohämmade partilidelser, för vilka Pétainprocessen och utslaget däri äro det senaste uttrycket, kunna ännu bjuda på överraskningar, och den engelska valutgången torde snarast ha ökat riskerna för något slags omstörtning i Frankrike.

Över huvud taget torde det vara skäl att lägga märke till, hur försvinnandet av sådana beprövade och realistiska politiker som Churchill och Eden liksom den allmänna minskning av Englands utrikespolitiska auktoritet, som valutgången medfört, kommer att resultera i ökad oro i Europa, och detta även om, som troligt är, Attlees och Bevins utrikeskurs i stort sett följer de gamla märkena trots professor Laskis docerande. En stormakt sätter under en svår internationell kris inte ostraffat världspolitikens krav tillbaka för drömmarna om ökad komfort för de breda lagren.

I fråga om Östasien ha framtidsperspektiven ännu inte klarnat lika mycket som när det gäller Tyskland. Sannolikt är väl, att Japan efter förlusten av alla erövringar ända sedan 1895 kommer att slippa undan vida lindrigare än sin bundsförvant. Trots detta är det ej lätt att föreställa sig, hur det fattiga och överbefolkade landet i fortsättningen skall lösa sin försörjningsfråga, sedan det väl berövats alla expansionsmöjligheter. Sannolikt kommer Japan också att möta särdeles begripliga psykologiska svårigheter vid framtida försök att återtaga sina exportmarknader. Här kommer sannolikt att finnas en latent störningskälla av samma slag, som den ett utarmat och överbefolkat Tyskland kommer att utgöra i Europa. Vad dispositionen av det kortlivade japanska imperiets kvarlåtenskap beträffar, har det på sistone från flera håll antytts, att Mandsjuriet och Korea i en eller annan form skulle hamna i rysk ägo. Det förefaller, som om de ryska anspråken här vore om möjligt ännu sämre grundade än de japanska och som om det för invånarna knappast skulle innebära någon alltför påtaglig förbättring att utbyta den ena imperialistiska främmande stormaktens välde mot den andras. Det nyss offentliggjorda rysk-kinesiska avtalet synes också åtminstone vid första påseende mindre ogynnsamt för Kina, än man befarade.

Det största framsteg utöver axelmakternas slutliga nederlag, som försports på senare tid, är den positiva utgången av San Fran-

ciscomötet med de tydliga om ock rätt små förbättringarna i dokumentet från Dumbarton Oaks. Var och en bör önska de Förenade Nationerna all framgång i deras verksamhet. Men det är ägnat att stämma till eftertanke, att det nya folkförbundet från början — sannolikt i realistisk bedömning av möjligheterna — gjorts kraftlöst i det enda krigsfall av verklig betydelse, som inom aktuell tid rimligtvis kan tänkas. Det återstår att se, om ur fredens synpunkt denna brist kan kompenseras av att organisationen fått sig förelagd uppgiften att i en mera avlägsen framtid sitta på säkerhetsventilerna, när det gäller de nu besegrade folken.
